

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

21. Quomodo Habitus acquirantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

similitudinem gerunt, ac propterea hisce rerum imaginibus excitatæ bellæ facili, & expedire multa faciunt. Sic etiam infanti, amentes & pueri quibusdam rebus assueti citò mouentur, manent enim rerum, & præteritarum actionum simulacra & imagines, quibus faciliè recordantur, se sic vel aliter actitasse, factitasse, indeque faciliè ad motus feruntur. sic aliquis assuetus quotidianè summo mane è lecto surgere, citò ac promptè surgit. Non igitur est cur Scotus, & alij arbitrentur, habitus in membris esse ponendos, quia assueti faciliè ac promptè etiam in repentinis casibus factitemus: assuetudine enim & exercitatione comparatur habitus, sed in ea facultate, quæ capax sua natura est; cuiusmodi membra, & externi sensus humani corporis non sunt. In cæteris verò, quæ habituum capacia non sunt, rerum absentium & actionum præteritarum imagines, & simulacra gigni, & imprimi possunt, quæ ad motus plurimum iuuant. In hominis igitur animo est habitus, quæ faciliè & promptè corp⁹ mouet, non in corpore, quod animo naturaliter parer.

Cap. XXI

Quomodo habitus acquirantur.

Analiqui habitus per naturam sint in ijs, in quibus insunt. Tota ratio dubitandi est de habitu primorum principiorum, quem Aristoteles ponit in mente, secundo libro Posteriorum. ca. vii. Respondeo nullum habitum esse innatum & insitum: quia habitus, vt ante iam dixi, in hoc à facultate distinguitur, quod facultas est ingenita naturæ; habitus verò vsu ac exercitatione comparatur. Item si habitus per naturam esset, simpliciter vim agendi præberet, quod est proprium facultatis. Postremò, habitus est, quo facultas animæ ad agendum habilis aptaq; redditur: sed hoc non fit, nisi vsu & cōsuetudine frequenti. In præsentia verò habitum non accipimus fusè & latè, sed præse & strictè: nam habitus etiam passim vocatur valetudo, pulchritudo, robur & vis corporis homini à natura data. De habitu principiorum, qui dicitur intellectus, est peculiaris controuersia, an sit acquisitus, an innatus. Durandus ait, habitum primorum principiorum esse ipsam vim & facultatem naturæ ad assentiendum primis principijs per se naturaliter notis: habitum verò aliorum principiorum, quæ prima nō sunt esse generatum in nobis ex primis principijs. Richard. 3. d. 23. art. 1. q. 2. per habitum primorum principiorum intelligit ipsam intelligendi vim, & facultatem, quam etiam sententiam Scotus. lib. 1. de iust. q. 4. art. 1. videtur sequutus. Scot⁹, teste Almaino tract. 1. Mora. ca. 17. nullum ponit in mente habitum primorum principiorū, eo quod intellectus naturaliter primis principijs præstat assensum, vnde habitum principiorum quem Aristoteles poluit, intelligit esse habitum, quo assentimur ijs principijs, quæ ex primis per se notis certa demonstratione colliguntur. Caietanus putat, habitum primorum principiorū, naturaliter gigni ex actu quo primis principijs assentimur. Nam statim vt eiuſmodi principijs assensum præbent, pullulat in nobis huiusmodi habitus. Alij verò

existimant, esse cum intellectu ab Auctore naturæ nobis inditum. Sicut enim, in Angelis sunt ab Auctore naturæ rerum imagines acceptæ, & disciplinarum naturalium habitus inditi: sic etiam in nobis intellectus à suo Cōditore habitum primorum principiorum accepit. Et hinc est, vt primis principijs tum ad speculationem, tum ad actionem pertinentibus subito assentiamur: huiusmodi sunt, omne totum est maius sua parte: quodlibet est, vel non est: si ab æqualibus æqualia demas, quæ remanēt sunt æqualia: omne bonum est amplectendum, malum est fugiendū.

Cæterum Aristoteles 2. libro Posteriorum. cap. vii. planè docere videtur, habitum primorum principiorum esse ponendum, & distinctum à vi, & facultate intelligendi; & ab eo habitu, quo assentimur ijs, quæ ex primis principijs cōcludendo cognoscimus. Item habitum primorum principiorum non esse naturæ innatum, & insitū, eo quod vt ibidem tradit, inductione singularia colligendo, eum habitum comparamus, vnde fit, vt ab habitu artis, & disciplinæ omnino differat: nam disciplinam siue doctrinā, siue scientiam ex primis principijs per se notis demonstratione cōficimus: at habitum primorum principiorum, non demonstratione, sed inductione, & singulariū enumeratione comparamus. Et alibi docet intellectū nostrum esse tanquam tabulam rasam, in qua nihil est depictum. Non igitur est cum natura acceptus habitus primorum principiorum, sed inductione acquisitus. Est quidem data homini naturalis facultas, qua primis principijs, non ex alijs principijs assentitur, sed experientia, qua singularia sub communi principio contenta percipit. Sed dices: natura, quæ nō nisi vnum facere potest, habitu non indiget, nec enim graui, vt deorium ferantur, aut leuia vt sublime petant, egent habitus: nec ignis, vt exurat, vel aqua, vt refrigeret: at intellect⁹ naturaliter primis principijs assentitur, ergo habitus non eget. Deinde intellectus assidue se exercens in assentiendo primis principijs, nequaquam fit expeditior, & promptior; ergo nullum omnino habitum acquirat. Respondeo, habitum principiorum non dare intellectui vim, qua assentiat, sed facultatem, qua faciliè, promptè, & expedite inductione singularia numeret, & commune principium concludat, & ei præstet assensum, hoc enim assiduitate, & exercitatione concludendo ex singularibus comparamus.

Secundò quaeritur; An ex vno actu habitus comparatur. sunt duæ opinioniones, vna negat vllū habitum vno tantum actu acquiri, præter habitum disciplinæ siue scientiæ, qui vna demonstratione generatur in nobis, eo quod demonstratio intellectum penitus conuincat: ac propterea conuictus intellectus statim conclusioni ex primis principijs necessariò & euidenter cōfectæ assensum præstet. Altera opinio affirmat, quemcunque habitum ex vno actu produci: quia quilibet actus etiam primus, quippiam efficit: sed non aliud nisi habitum. verum certè vt Aristoteles dixit, vna hirundo nō facit ver, sic nec vna dies bratum, nec vnus actus fortem vel temperatū. Habitus item assiduitate & labore comparantur, ergo non sunt nisi ex actibus identidè repetitis. Accedit, qd vis, & facultas non redditur expeditior,

& prom-

Dur. 2. d.
24. q. 1. Et
in 3. d. 33.
q. 1. art. 2.

Cai. 1. 2. q.
31. art. 1.

Arist. 2. 3.
de ani. 4.

S. Th. 2. 2.
q. 51. art. 3.

Galbr. 3. d.
23. q. 1. art. 3.
dub. 4. de
mat. 3. d.
23. q. 2. art.
3. Dur. 1. d.
17. q. 1. art. 2.

Ma. 3. diff.
23. 4. 3. H. E.
ri. quod d. 5.
q. 16.
i. Ethic. 7.

& promptior nisi assidua exercitatione. Hæc dux opinionis conciliari facile queunt. Prima enim opinio habitum vocat, generatim qualitatem ex actibus productam, mouet enim nos ad actus similes his, ex quibus est comparata. Et ita per primum actum incipit habitus acquiri; totus enim habitus per partes, non simul comparatur, & gignitur. Secunda opinio habitum intelligit qualitatem generatam in nobis, qua facile, promptè & expedite facimus actus similes his, ex quibus est genita. hæc enim qualitas non nisi ex actibus frequenter iteratis efficitur; illa verò potest vno tantum actu comparari. Sic enim habitus scientiæ, vnicoduntaxat actu generatur in nobis; & habitus virtutum moralium, non nisi ex multis actibus generantur, artes similiter longo labore & assiduitate, & exercitatione comparantur: immò ipse habitus scientiæ, vt reddit hominem expeditum, & promptum ad colligendam conclusionem ex principijs, vnde conficitur, consuetudinem colligendi requirit: nam consuetudine & exercitatione facile, & promptè ratiocinamur, & expedite concludimus ex vno aliud colligentes: hoc enim præstat etiam habitus scientiæ; sicut ars vsu & exercitatione comparatur, sic & ipsa recta ratio ratiocinandi, & demonstrandi confirmatur ex actibus sæpius repetitis.

S. Tho. di.
scipula. 2.
q. 1. ar. 3.

Tertio quaeritur, An cum habitus in nobis acquiritur ex multis actibus frequenti exercitatione replicatis, incipiat statim per primum actum fieri & acquiri? Dux quoque sunt opiniones: vna est negantium, per primum actum, habitum gigni; sed tantum vim & facultatem præparari, & aptari ad hoc, vt frequenter actibus repetitis, habitum sibi comparet atque suscipiat, sicut vna aut altera pluuix gutta lapidem non cauat, sed ad hoc accommodat, vt vltima, vi & potestate priorum guttarum lapidem excauet.

Alteræ opinio affirmat, in vniuersum per quicumque actum, etiam primum, ex parte habitum acquiri, & deinde actibus iteratis habitum ante acquisitum auget, roborat, firmari & perfici: ita vt ab initio per partes cum tempore comparetur: habet enim habitus magnitudinem quandam, & ideo per primum actum incipit, deinde crescit, & tandem confirmatur. Ita sentiunt Henri. Duran. Gabriel. Almai. Maior in locis supra citatis quæst. superioribus. Vtraque sententia à quibusdam hanc in modum conciliatur, nam prima habitum sumit, vt est qualitas quædam, qua facultas redditur expeditior, & promptior ad eliciendos actus similes his, ex quibus est facta; hæc enim qualitas per primum actum non fit, sed assiduitate & exercitatione. Secunda opinio, habitum intelligit qualitatem mouentem hominem ad producendos actus ijs similes, ex quibus est initio genita. Ipse verò aliter dicendum existimo; habitum scilicet, quo promptè ac expeditè reddimur ad aliquid efficiendum, per partes acquiri, quoniam intensio- ne est maior & minor; & quilibet actus habitum ex parte producit, qui tandem augetur, ac propterea per primum actum generatur in nobis habitus, sed imperfectus: postea verò repetitis actibus perficitur: & tunc habitu corroborato, & perfectio, redditur facultas habilior & aprior ad agendum. Non enim reddimur prompti, & expe-

diti ad operandum habitu imperfecto, sed frequenti actuum exercitatione perfecto. habitus enim doctrinæ, vel disciplinæ quamuis vno actu comparatur non reddit hominem expeditum, & promptum ad ratiocinandum, nisi consuetudine & exercitatione roboretur.

Quarto quaeritur, An habitus hominè moueat ad præstandos actus similes his, ex quibus est genitus. Respondeo ex Aristotelis sententia cõmuni consensu recepta, mouere: vt nos experientia docet: Obijcies, sit puella virgo inuita, vel nescia, vel sponte corrupta, sese semper inclinât ad actus castitatis eliciendos, quemadmodum etiam antea; & tamen amplius in ea actus virginitatis non sunt, quamuis sint castitatis. Pari ratione Monachus, vel Religiosus quicumque ieiunijs assuetus, & postea in morbum lapsus, ex habitu mouetur ad ieiunium, quod in eo ægrotante actus temperantiæ aliquando non est. Diues itidem liberalis, & magnificus ad inopiam inuitè vel voluntariè redactus, vel Religionem prof. fl. s. ex habitu incitatur ad pecuniam liberaliter dandam, & magnificè impendendam: qui actus liberalitatis & magnificentiæ non sunt, cum in eo culpa vacare non possint. Respondeo, cum Maiori. 3. distinct. 25. q. 5. per habitum sese hominem inclinare ad actus eiusdem speciei, cuius fuerunt actus, ex quibus est habitus comparatus, sed quod sint eiusdem speciei actus antecedentes, & consequentes habitum, hoc ideo est, quia omnes in eodem obiecto & materia versantur; ac propterea eorum actuum substantia & natura est eiusdem speciei; quamuis quod ad genus morum spectat, sit ratio diuersa: actus enim priores fuerant in genere moris virginitatis temperantiæ, liberalitatis & magnificentiæ: cum tamen posteriores tales non sint; eo quod sit facta mutatio, ex accedenti ratione perionæ agentis aliter se habentis: at verò quod attinet ad substantiam & naturam actuum sunt actus eiusdem speciei, hoc est eiusdem naturæ & substantiæ. Secundo obijcies; habitus principiorum mouet hominem ad assentiendum conclusionibus inde deductis. Respondeo mouere quidem proximè ad assentiendum principijs: remotè verò conclusionibus ex principijs confectis. Tertio obijcies: actus, quo id, quod est ad finem eligimus, solum mouet hominem ad eligendum, ergo habitus ex huiusmodi actibus repetitis comparatus, non mouet ad producendos actus, qui terminentur in fine. Respondeo, actus virtutum, quibus quæ sunt ad finem eligimus, pendunt ex fine, qui est ratio, qua quippiam eligimus: & propterea habitus studiosus semper mouet hominè ad eligendum, quod est vtile ad finem consequendum. Ex his perspicitur actus, ex quibus habitus comparatur, esse similes his, qui postea ex actu proficiuntur, hoc est, eiusdem speciei: quia in eadem obiecta materia versantur, & ad eundem finem referuntur; & eidem regulæ, & rationi innotuntur. Nec obstat si primi actus fiant sola vni facultatis, cum tamen sequentes ex facultate & habitu producantur. Nam quod facultas per habitum promptè, & expedite facit, potest per se ipsa, quamuis non ita facile præstare.

Quinto quaeritur, An ex actibus in appetitu sensus frequenter repetitis, habitus comparatur.

Alma tra.
1. c. 21. Ma.
io 3. d. 23.
q. 5.
Ari. lib. 2.
Ethic. ca. 1.
c. 2.

Ocham.
quodl. 2. q.
16. Gab. 3
d. 23. q. 1. n.
3. An. 1. pro-
posit. 3.

Ocham, & eum sequuntur Gabriel probabile putant, nullum habitum gigni in appetitu sensus, quamvis frequenter in actibus nos ipsos exercent, quod probant: quia appetitus sensus naturaliter mouetur; alioqui enim etiam in belluis habitus gigneretur. Secundò, quia sic, vel aliter facile, & expedite appetitus sensus nos mouet, & inuitat prout est corpus his, vel illis qualitibus affectum: Nam si calore abundet, facile ad libidinem excitatur; contra verò si frigeat. Item qui abundant sanguine, vel atra bile, vel flaua, vel phlegmate pro varietate humoris, ad hæc vel illa mouentur. Denique, post nimium cibum, ac potum, vel inedia, facile ad certa quedam opera nos ipsi inclinamus & flectimus: tandem, cursu, motu, & exercitatione recalescimus: contra verò otio, & desidia frigemus, inertia torpemus, medicamentis itidem his, vel illis sumptis, sic, vel aliter, corpus afficitur, & appetitus sensus facile excitatur. Constans est omnium sententia, in appetitu sensus humani, habitus exercitatione comparari: nam in eo humani affectus sæpe dominantur: & deinde labore & assiduitate minuuntur, refrænantur, & cohibentur: itidem sensus internus habet rerum absentium imagines, ac proinde his vel illis rebus assuescit; secus verò est de sensibus externis, qui non nisi res præsentis percipiunt, & ideo non assuescunt. Non inficiamur, corpus sic vel aliter affectum ad hæc vel illa incitari prout magis minus incalescit, aut friget. Cæterum negandum non est, quin habitus generetur in appetitu sensus: siquidem facultas, quæ sua natura capax est habitus, si assuescat aliquid facere, habitum sibi comparat: nam pari ratione, in memoria, phantasia, intellectu, & voluntate habitus acquiruntur. Bellus verò in appetitu sensus habitus non comparant, sicut nec artes in sensibus internis, sed rerum absentium imagines & simulachra, quæ ipsis postea frequenter occurrunt, ex quibus facile mouentur: habitus enim sunt qualitates, quibus uti possumus, cum volumus, quod in belluis locum non habet.

Sextò queritur, An ex actibus habituum infusorum frequenter repetitis, generetur in nobis aliquis habitus, qui in nobis dicitur acquisitus. V. G. sunt quattuor habitus diuinitus infusi, fides, spes, charitas, poenitentia: quæstio est, an actibus fidei sæpius iteratis habitus comparatur? Duas opiniones inuenio, vna est. S. Tho. 1. 2. q. 51. a. 4. ad 3. negantis ex actibus habitus infusi vllum habitum gigni; sed priorem roborari, confirmari, & perfici: quod probat: nã actus virtutis infusi, aut generant habitum eiusdem speciei, aut diuerse. Non primum; quoniam habitus infusus talis est, ut per naturam fieri non possit: sed acquisitus habitus per naturam fieri potest: Non secundò, quia habitus fit ex actibus eiusdem speciei. Deinde actus virtutis infusi sunt supernaturales, eo quod per naturam fieri nequeunt, ergo habitum gignunt naturalem, vel supernaturalem: non naturalem, quia ille non esset eiusdem speciei, cuius sunt actus, ex quibus comparatur: nõ supernaturalem, quia alioqui ex actibus nostris non fieret, & acquisitus habitus non esset. Tertio, quia actus fidei est, quo credim? aliquid, quia dictum à Deo: ad spei, quo speramus bona cælestia, & diuina, videlicet bona gratiæ, & glo-

ria quatenus promissa nobis à Deo, & ab eo singulari beneficio habenda: actus charitatis, quo amamus Deum, vel aliquem alium propter ipsum Deum, hoc est, cui volumus bona diuina, aut ipsam gratiam, & gloriam ex ipso Deo, & propter ipsum Deum: nam modus charitatis pertinet ad substantiam ipsius actus charitatis: & actus poenitentia est, quo peccatum commissum detestatur ob amorem, & charitatem Dei: at ex his actibus habitus acquisitus fieri non potest, quoniam aut per illum habitum similes actus produceremus, aut secus: si similes, ergo in hæretico esset actus, quo crederet aliquid quia dictum à Deo: & in eo, qui desperat, esset actus, quo speraret aliquid quia promissum à Deo: & in peccatore esset actus charitatis, quo se vel alterum, & Deum diligeret ex ipso & propter ipsum Deum, & esset actus poenitentia, quo de peccato doleret ob amorem Dei, quæ singula sunt absurda: Non dissimiles, quia ut sæpe iam dixi, habitus nõ gignit actus nisi similes ipsi, ex quibus est genitus. Alteræ opinio est Scot. 3. d. 23. q. 1. a. 1. Henric. quodl. 5. q. 23. Dur. 1. d. 17. q. 10. m. 21. Ocham, & Gabr. 3. d. 23. q. 1. Mar. 3. q. 14. a. 1. Almai. 3. d. 23. q. 3. & trah. 2. Moral. c. 3. Maior. 3. d. 23. q. 3. f. ad tertium. B. Thom. videlicet, ex actibus habituum infusorum habitum generari, qui est & dicitur habitus acquisitus. Id probant experientia, & ratio: nam Hæreticus post amissam fidem infusam, facile, & expedite credit, veros esse cæteros fidei articulos, in quibus ipse non errat: facile quoque & promptè, sperat se consecuturum bona cælestia, quæ antea, dum erat catholicus, sperabat. Is itidem, qui in lethale peccatum lapsus charitatem amisit, experitur se habitum, & promptum ad Deum amandum. Secundò quia fieri nõ potest, ut quis se in alicuius virtutis actibus sæpius exercent, quin habitum sibi comparat: nam frequens exercitatio sponte & voluntate suscepta, reddit hominem expeditum, & promptum ad producendos actus similes ipsi, in quibus sese diu exercuit. Tertio quia habitus supernaturalis non impedit, quin homo se in voluntariis actibus exercent; sed voluntarij actus frequenter repetiti necessariò generant habitum, quo promptiores efficiuntur ad agendum. Certè hæc duæ opiniones conciliari queunt. vnde Richard. 4. d. 14. art. 4. q. 1. vtramque opinionem esse probabilem existimauit. Quidam hunc in modum conciliant, dicentes, actus habituum infusorum, quod ad eorum substantiam spectat, esse eiusdem speciei, cuius sunt actus habituum acquisitorum in eodem obiecto, & materia versantes, & solum differre modo, quod videlicet illi sunt supernaturales actus, hi verò naturales, hoc est, illi actus sunt ex habitu supernaturali, siue supernaturali Dei auxilio facti; hi verò ex habitu acquisito, siue auxilio Dei generali & communi; sicut, inquit, quæ sunt natura, vel arte facta, ut calor vel candor, substantia nõ differunt, sed modo. Item sicut furtum & homicidium per ignorantiam, vel amentiam, vel somnum commissa, substantia non distinguuntur ab homicidio, & furto scieter, & voluntariè perpetratis: quamvis moraliter distinguantur; hæc enim sunt in vicio & culpa, illa non item. Actus igitur habituum infusorum cum eiusdem sint substantia, cuius sunt actus habituum

acquisito.

acquirentium, gignunt habitus acquisitos, non quatenus sunt actus supernaturales, hoc est non quatenus fiunt ex habitu, vel auxilio Dei supernaturali, sed quatenus sunt eiusdem substantiæ, cuius sunt actus habituum acquirentium: quemadmodum ex statua lignea potest generari lignum, non ut est arte facta, sed quatenus lignea est: & ideo prima opinio cum negat, ex actibus habitu infusorum vllum habitum generari, vera est; quia non generatur ex illis, quatenus sunt supernaturales ex supernaturali habitu, vel auxilio facti. & hoc optime concludunt argumenta à S. Thom. proposita. Secunda verò opinio docet ex prædictis actibus habitum comparari, quia de his actibus loquitur, quatenus substantia non differunt ab actibus habituum acquirentium. Sed quia maxime dubium est, an actus huiusmodi substantia differant de quo statim dicā; ideo has opiniones conciliandas aliter existimo. Quapropter est animadvertendum, actus habituum infusorum, formam, & rationem habere, quia sunt quidam actus, & sunt etiam rationis, vel voluntatis opera: hoc enim commune habent actus naturales, & supernaturales, quamvis propriam rationem habeant, quia specie à se invicem distinguantur, quatenus sunt naturales, vel supernaturales. Et quemadmodum huiusmodi actus, siue naturales, siue supernaturales sint, ex ea ratione, qua sunt actus à nobis facti, generant simulachra quædam, & imagines, quibus recordamur nos credidisse, sperasse, amasse, & per poenitentiam de peccato doluisse: sicut enim, ea forma, & ratione, qua sunt actus voluntarij, & à nobis sæpius reperiunt, generant habitus quosdam, quibus prompti, & expediti reddimur ad credendum, ad sperandum, diligendum, & per poenitentiam de peccato dolendum. Quapropter iuxta primam. S. Thom. sententiam, actus huiusmodi ex propria ratione, quam habent, ut sint supernaturales, nullum habitum generare queunt: sed iuxta secundam opinionem ex ea forma, & ratione, qua sunt actus voluntarij, & diu ac frequenter iterati, habitum gignunt, & pariunt: nam propria eorum ratio, qua sunt supernaturales actus, non impedit quo minus id faciant, quod ex communi ratione efficere queunt: nec enim sæpius repeti possunt, quin habitum pariant; non quidem ad supernaturaliter, sed ad voluntariè tantum, & simpliciter credendum, sperandum, diligendum Deum, & de peccatis utcumque dolendum. Ad id verò, quod est in principio questionis obiectum respondeo: ex actibus habituum infusorum sæpius replicatis, habitum generari naturalem non supernaturalem; quia non fit ex eiusmodi actibus, quatenus sunt actus supernaturales, sed quatenus frequenter repetuntur: nam facultas in actibus supernaturalibus sese diu & sæpius exercens redditur expeditior & promptior ad agendum: non quidem quod reddatur expeditior ad supernaturaliter operandum, hoc enim habet non ex usu, & exercitatione, sed ex habitu ipso, vel auxilio supernaturali: sed eo quod sæpius credit, sæpius sperat, sæpius diligit Deum, & sæpius ob amorem Dei peccatum detestatur, fit habilis, expedita, & prompta ad credendum sperandum, diligendum Deum, & ad dolendum de peccatis, usu & exercitatione: unde hæreticus cre-

dit ea, in quibus non errat, non quidem ex habitu fidei infuso, sed ex assuetudine, & habitu, quem sæpius ante credendo comparavit: nec credit ea, quia Deus dicit, sed quia est assuetus credere. Quomodo, inquit, actus, qui est supernaturalis potest naturalem habitum generare? Scotus, Durandus, Ocham, Gabriel, & ceteri respondent, posse, quia actus, V. G. credendi res fidei, naturalis, & supernaturalis, re ipsa & substantia non differunt, sed modo & ratione, eo quod naturalis fit per naturam, si ne habitu vel auxilio Dei supernaturali: supernaturalis verò actus non est, nisi fiat ex supernaturali habitu, vel auxilio Dei: & quemadmodum statua lignea lignum generat, non ut est arte facta, sed ut est natura lignum, sic actus credendi, non ut est ex supernaturali principio videlicet habitu infuso, vel auxilio Dei, sed ut est actus rationis, & voluntatis sæpius iteratus, generat habitum non supernaturalem, qui vim naturæ superat, sed naturalem, qui ipso usu & exercitatione credendi comparatur. Verum quidquid fit in hac re & difficultate, qua queritur, naturalis actus & supernaturalis credendi differantne re, & substantia, an modo, ratione, videtur dicendum per actum credendi etiam ex supernaturali habitu, vel auxilio Dei profectum, si sæpius iteratur, hominem assuescere: at assuescere non potest, quin fiat magis habilis & promptus ad credendum: nam si frequenter credidero, facile recordor, me sæpius credidisse; facile veniunt mihi in mentem imagines rerum, quas identidem credidi. Si frequenter Deum ipsum amavi, subito recordor me id sæpius actitasse, & quia in ea re sum exercitatus, facile me ipse inclino ad amandum. Eodem modo ad cætera, quæ sunt obiecta, respondeo.

Septimo queritur, An actus habituum infusorum sint eiusdem substantiæ, cuius sunt actus habituum acquirentium circa eadem obiectam materiam? Dux sunt opiniones, prima affirmat esse eiusdem substantiæ, & solum specie differre, modo, & ratione, videlicet quod illi fiant ex habitu, vel auxilio supernaturali diuino; hi verò per vim naturæ, & commune Dei auxilium: & hæc opinio non solum est Scot. 4. dist. 14. q. 2. Almai. 4. dist. 14. q. 2. Gabr. 3. dist. 27. q. 1. & 4. dist. 14. q. 1. art. 2. conclus. 5. & art. 3. dub. 2. ubi citat Ochamum, & Petrum Aliscensem, & aliorum, Scoto adherentium, sed etiam est discipulorum Sancti Thomæ, Palud. 4. dist. 14. q. 1. quest. 1. cap. 1. dist. 17. quest. 1. art. 3. ad argumenta Aureoli, Cai. 1. 2. quest. 109. art. 4. Medina. 3. 2. quest. 109. art. 4. dub. 2. vers. ad argumenta respondendum est, quanquam hic sibi contrarius esse videatur. 1. 2. quest. 62. art. 2. dub. 2. Ait enim Scotus, lib. 1. De Natura, & Gratia, cap. 22. nullus prorsus est actus vnus singularis in vero iusto, cuius similis quantum ad substantiam esse non possit in eo, qui est extra gratiam Dei. & lib. 2. de natura, & gratia. cap. 14. propè finem docet in hunc modum, quemcumque actum potest habere ille qui est in gratia, potest etiam quantum ad substantiam operis elicere peccatum ex puris naturalibus. Immo aiunt huius sententiæ esse Sanctum Thomam, qui secunda secundæ, quest. 171. art. 2. ad 3. ait, Omne donum gratiæ hominem eleuat ad aliquid, quod est supra naturam humanam, quod potest esse dupliciter, vno modo quantum ad substantiam actus, sicut miracula facere, & cogno-

scere occulta, & incerta diuinæ sapientię: & ad hos actus non datur homini donum gratiæ habituale. Alio modo est aliquid supra naturam humanam, quantum ad modum actus, non autem quantum ad substantiam ipsius, sicut deligeré Deum, & cognoscere eum in speculo creaturarum, & ad hos datur donum gratiæ habituale. In tertio sententiarum *distinct. 26. quest. 2.* ait: Nulla virtus est vera virtus sine gratia, nec ipsa charitas: ubi, ut ait Sotus, significat actum esse posse charitatis, quod ad substantiam attinet absq; gratia. Et idcirco absque modo charitatis. **Probant** igitur prædictos actus substantia non differre, sed modo, & ratione siue specie, quia testimonio humano potest quis credere ea omnia, quæ fide diuina credimus: potest enim Caius Titium docere, Deum esse vnum & trinum, & cætera, quæ fide Catholica profitemur: & Titius cum credat Caium esse veracem, ei fidem habet. Et ideo eius testimonio motus credit vera esse, quæ fides Catholica tradit. **Pari** ratione potest sperare consecutum se bona cælestia, & diuina, videlicet bona gratiæ & gloriæ, quia credit Caio, dicenti ea bona esse expectanda, & posse ea nos consequi. **Tertiò**, quia Titius fidem habet Caio dicenti, Deum vnum & trinum gratiæ & gloriæ largitorem, esse præ cæteris bonis diligendum, bonis omnibus amorem Dei anteponit Titius. **Idem** vi naturæ, & rectæ rationis cognoscere potest Deum esse summum bonum, & honestum: ergo poterit eius amorem rebus omnibus anteferre; simili etiam ratione Caio dicenti, Deum peccatis nostris offendi, & oportere, ut doleamus, quia ipsum offendimus, credit Titius, & ideo de peccatis perperam factis dolet. **Hi** actus sunt naturales; quia in coniectura, & ratione humana innituntur, & tamen sunt eiusdem substantiæ, cuius sunt actus habituum infusorum. nam in eadem obiecta materia versantur, quamuis modo & specie differant, eo quod supernaturales actus testimonio diuino, & auxilio supernaturali fulciantur, & fiunt; sed naturales testimonio coniectura, & ratione humana. **Probabilis** est hæc opinio, & multorum auctoritate suffulta: & pro ea faciunt argumenta non infirma: **primum**, si fingamus Iudæum paulo ante quam nasceretur Christus, elicentem hunc assensum, Christus nascetur, & continuantem eundem assensum nato iam Christo, idem esset actus continuatus, & ante natum Christum erat actus fidei diuinæ, post natum non item. **Secundò** potest quis continuare actum credendi, primum ob finem bonum, post, ob malum finem: ergo pari ratione continuare potest primum ob diuinum testimonium, post, ob humanum. **Tertiò** actus substantia non mutatur ob causam efficientem externam: ergo nec actus fidei ob testimonium dicentis. **Cæterum** mihi huiusmodi actus substantia inter se differre videntur; quamuis putem contrariam sententiam esse probabilem, de qua re alio in loco tractabo, & argumenta contraria dissoluam: sufficit in præsentia dixisse huiusmodi actus inter se substantia distare. Nam in primis aliquid credere, quia à Deo, vel quia dictum ab homine, non videtur esse eiusdem substantiæ actus, eo quod ratio credendi est specie, & substantia di-

uersa: & propterea, quod testimonio credis humano, falsum esse potest; quod verò, auctoritate diuina, non item. **Præterea** dolor per quem peccatum detestamur amore Dei, vel studio, & causa cuiuscunque alterius boni & commodi creati, non est eiusdem substantiæ actus, quoniam idem obiectum non est. Nam ut superiore libro docuimus, electio omnino mutatur, pro varietate huius vel illius finis propositi. Vnde etiam fit, ut sperare bona cælestia & diuina, qualia sunt gratiæ & gloriæ, ut promissa à Deo & singulari eius ope & auxilio obtinenda, vel sperare eadem ex aliqua coniectura, & ratione humana, idem actus non sint; quia non est idem obiectum. **Pariter** quoque Deum amare ex ipso, & propter ipsum tanquam amicum nostrum amore beneuolentiæ in communicatione bonorum gratiæ & gloriæ, subnixo, vel amare ex aliqua ratione humana, & gratia alterius boni & commodi, non est idem actus. Sed Titius qui Caij testimonio & auctoritate ductus credit, quæ sunt fidei diuinæ, ratione diuina non credit. Item qui sperat bona gratiæ & gloriæ, ut à Caio sibi patefacta, & denunciata, non sperat ea ut sunt diuinitus promissa, & ut Dei auxilio consequenda. Similiter etiam Deum, ut amicum amare ex ipso & propter ipsum, & causa alterius cuiuscunque boni, & commodi, non est eiusdem substantiæ actus, quia diuersum est obiectum. Insuper dolere de peccato amore Dei, vel alia quacunque de causa, non est idem actus, quoniam obiecta differunt. **Tandem** quicquid sit de his opinionibus, id vnum constat eos actus ratione & specie distinguui, & eum, qui credit res fidei non testimonio diuino ductus, sed humana duntaxat coniectura & auctoritate permotus, nequam implere præceptum de rebus fidei credendis: nam præcepta fidei; spei, charitatis, & poenitentię non seruantur à nobis, nisi eo modo seruentur, quo voluit Deus, videlicet, nisi credamus testimonio ducti diuino, & speremus bona cælestia tanquam diuinitus promissa, & Dei auxilio obtinenda, & Deum ut amicum nostrum diligamus ex ipso, & propter ipsum, & de peccatis doleamus amore & charitate Dei. Nam modus, quo tales actus fiunt, ex peculiari scilicet, & supernaturali Dei auxilio, vel habitu infuso antecedente ipsos actus, vel saltem consequente, pertinet ad ipsam substantiam præceptorum, ut suo loco fufius explicabo.

Cap. XXII.

Quomodo Habitus augeantur.

PRIMO queritur, An habitus augeatur? **Consans** est omnium opinio, habitus in seipsis incrementa suscipere & habere, ita ut non solum generentur, sed etiam perficiantur. **Ac** de infusis quidem habitibus id constat: nam Apostoli petebant à Domino, Adauge nobis fidem, & Christus dixit Petro, Modice fidei quare dubitasti? & Apostolus, ut charitas, inquit, magis ac magis abundet, in scientia, & in omni sensu: & teste Augustino: Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perfici: & Ecclesia Deum

precatur:

Luc. 11.
Matth. 17.
Philip. 1.
Aug. 11. c. 11.
in epist. 11.